

Шульгай П.

*магістрант II курсу спеціальності 101 Екологія
Науковий керівник – викл. Новицька С.Р.*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЛАНШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ КОЛОДНЕНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Сучасна система землекористувань розглядається як складний об'єкт, що характеризується розмаїттям форм власності, цільового використання, динамічністю розвитку (зміна складу угідь, об'єктів господарювання), а також отриманням максимального економічного прибутку в процесі використання. Це, своєю чергою, поглиблює проблеми антропогенного навантаження на земельні ресурси, нерациональних землекористування, структури земельних угідь тощо. Для вирішення зазначених проблем науковці пропонують оптимізацію земельних ресурсів.

Ландшафтно-екологічна оптимізація території є одним з напрямків територіально-екологічної оптимізації. Її досягнення передбачає визначення і реалізацію ландшафтно-екологічних пріоритетів. Серед них: природоохоронний, антропоєкологічний, агро-виробничий, рекреаційний тощо.

Ландшафтно-екологічна оптимізація спирається на положення концепції узгодженого розвитку, які передбачають:

- орієнтацію виробництва на місцеву сировинно-ресурсну базу;
- запровадження завершених енерговиробничих циклів, орієнтованих на виробництво повноцінної готової продукції;
- максимальне використання і відродження традиційних видів природокористування;
- оптимізацію структури землекористування;
- створення умов просторової комфортної життєдіяльності населення;
- екологізацію виробничих процесів, господарської діяльності;
- збалансований (пропорційний) розвиток природної, соціальної, економічної підсистем.[1]

Першим етапом оптимізації є визначення ландшафтно-екологічних пріоритетів розвитку регіону. Необхідно прорангувати види функцій у порядку їхньої значущості для даного регіону з урахуванням сучасної еколого-географічної ситуації в ньому, специфіки його господарської ролі в масштабах країни та природної ролі в природних територіальних комплексах вищих рангів. За умов глобальної екологічної кризи

найвищим пріоритетом будь-якого регіону є антропоєкологічні функції зі створення комфортних і гігієнічно стабільних умов середовища життєдіяльності людей та природоохоронні - зі збереження біорізноманіття.

Пріоритет другого порядку слід визначити за функцією, відповідно до якої геосистема має найвищий природний потенціал. За однаково сприятливих природних умов для виконання декількох функцій пріоритет віддається тій з них, яка пов'язана з меншим екологічним ризиком або надто важлива з екологічної точки зору.[1]

Таким чином, пріоритетність функцій визначається як ієрархія цілей оптимізації - функціями першого порядку є природоохоронна та антропоєкологічна, другого - ті, що мають найвищий природний потенціал, третього - функції, що сприяють виконанню функцій другого порядку. Для території Колодненської об'єднаної територіальної громади пріоритетність функцій є такою: природоохоронна і антропоєкологічна - агрогосподарська - водогосподарська - рекреаційна - лісгосподарська.

Визначення пріоритетності функцій є основою розробки регіональної екологічної політики, зокрема обґрунтування схем функціонального зонування регіону.

Оптимізація ландшафтно-екологічної організації території є наступним кроком оптимізації геосистем. Вона зводиться до обґрунтування такої територіальної диференціації угідь, за якої максимально повно реалізується природний потенціал геосистем, виключаються конфліктні ситуації між її функціональним використанням і природними особливостями.[4]

Оптимальне співвідношення природних і господарських угідь. Визначаючи природоохоронну функцію як пріоритетну, для будь-якого регіону під час ландшафтно-екологічної організації території першочерговим завданням є встановлення оптимального співвідношення між природними і господарсько-освоєними територіями. З огляду на екологостабілізуючу роль природної рослинності, її протиерозійну, рекреаційну, естетичну й інші природно і соціально важливі функції О.О. Молчанов визначив, що мінімальна лісистість територій степової зони має бути 10 %, лісостепової зони - у межах 15-20 %, зон мішаних і широколистих лісів - 25-45 %, гірських територій - не менше 50 %. Наприклад, середня величина показника лісистості орієнтовно складатиме в лісостеповій зоні 20%. Орієнтовно таку саму площу охоплюватимуть лучно-степові, водно-болотні угруповання рослинності. Таким чином, мінімум 40% площ будь-якого

регіону мають бути охоплені природною рослинністю, а згідно з оцінками американського еколога Ю. Одума - до 60 %.[3]

Колодненська ОТГ знаходиться в Збарзькому районі на північ від районного центру. До складу ОТГ входить п'ять населених пунктів: с. Колодне, с. Шимківці, с. Болязуби, с. Решнівка, с. Глинчуки. Колодненська ОТГ була створена 2015 року шляхом об'єднання Колодненської та Шимковецької сільських рад. Адміністративним центром громади є с. Колодне. Територією Колодненської ОТГ протікають річки Гніздна, Гніздечна та Самець.

На території ОТГ працює піщаний кар'єр, цегельня, та агропідприємство Агродружство «Свішовіце Україна».

Структура землекористування є визначальним чинником екологічної стійкості території. Від того, яка реалізовується господарська спеціалізація певної території і як відбувається розподіл антропогенного навантаження, залежить ступінь її природної захищеності. Структура земельних угідь Колодненської об'єднаної територіальної громади представлена у діаграмі 1.

Як можна побачити з даної діаграми частка с\г земель складає 84% від загальної площі території Колодненської ОТГ, що показує високий рівень перетвореності ландшафту. Частка лісу складає 9% від загальної площі, цей показник є низький від оптимального, тому в заходах оптимізації доцільно збільшити частку лісів до 20% від загальної площі за рахунок заліснення малорентабельних с\г земель та частини осушених міліоративних земель.

Отже, розглянувши підходи та критерії ландшафтно-екологічної оптимізації, проаналізувавши структуру землекористування Колодненської ОТГ ми можемо зробити висновок, що ландшафтно-екологічна організація території далека від ідеальної. Розглянуті підходи та критерії при раціональному застосуванні можуть покращити еколого-господарський баланс території.

Список використаних джерел

1. Вороненко В.І. Науково-методичні підходи до оптимізації та ефективного використання земельних ресурсів [Електронний ресурс]/ В.І. Вороненко // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання, – Дніпропетров. держ. аграрний ун-т – Дніпропетровськ, 2012. – №7. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=1286>.
2. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтно-екології: підручник / М.Д. Гродзинський. – Київ : Либідь, 1993. – 224 с.
3. Реймерс Н.Ф. Экология : теории, законы, правила, принципы и гипотезы / Н.Ф. Реймерс. – Москва : Россия Молодая, 1994. – 367 с.
4. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія і практика (на матеріалах Тернопільської області) / Л.П. Царик. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2006. – 256 с.